

ՕԼԳԱ ԴԱՎԹՅԱՆ

Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիկի կրթահամալիրի ավագ
դպրոցի ուսուցչուհի
ՀՏԴ 373:821.19

**ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ «ԳԵՎՈՐԳ ՄԱՐԶՊԵՏՈՒՆԻ» ՊԱՏՄԱՎԵՊԻ
ՌԻՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒՄԸ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑՈՒՄ**

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. պատմական դաս, ազգ, ընտանիք, եկեղեցի, անհատ, հայրենիք, հայրենասիրություն, ազգասիրություն, անկախություն, ազատություն, հավերժություն:

Ключевые слова и выражения: исторический урок, семья, церковь, личность, родина, патриотизм, патриот, независимость, свобода, вечность.

Key words and expressions: Historical lesson, family, church, religion, fatherland, heroism, patriotism, freedom, independence, eternity.

Ավագ դպրոցում, որպեսզի սովորողները խորն ընկալեն «Գևորգ Մարգալետունի» վեպում կատարված փաստական փոփոխությունների նպատակը, ուսուցիչը դասախոսության կարգով պիտի ներկայացնի ռոմանտիզմի հիմքերը ցույց տալով այդ մեթոդի կապը գրող Մուրացանի աշխարհայացքի հետ, բացահայտի դասական ռոմանտիզմի առանձնահատկություններն ընդհանրապես, հայկական ռոմանտիզմի ինքնատիպությունը՝ մասնավորապես կապված մեր ժողովրդի սոցիալ-քաղաքական առանձնահատկությունների հետ:

Հայտնի իրողություն է, որ Մուրացանն իրեն համարել է տենդենցիոզ գրող, որն իր գործերում բանավիճել է ժամանակի հրապարակախոսների հետ, քննել ժողովրդին հուզող ազգային-քաղաքական խնդիրների էությունը: Նա ազդեցիկ ու ներգործուն էր համարում գրական-գեղարվեստական երկերի դերը կյանքում. «Վեպերով ավելի շատ բան կարելի է ասել ժողովրդին, քան սառն առաջնորդողներով»:

Մուրացանը դարաշրջանի իրադարձությունների, դեպքերի ու դեմքերի միանգամայն ինքնատիպ մեկնաբանությամբ հայոց պատմության էջերն է բացել: Թեման ուսումնասիրելիս կարելի է օգտագործել մի շարք դիդակտիկ պարագաներ: Դասարան է բերվում հայ ժողովրդի պատմության տասներորդ դարը պատկերող քարտեզը՝ իր հարևան երկրներով: Աշակերտները «Աշխարհագրություն» և «Պատմություն» առարկաներից քաջածանոթ են քարտեզին: Նրանք ցույց են տալիս պատմական-աշխարհագրական տեղանքները, որոնք կան պատմավեպում (Սևանա լիճ, Գառնի, Դվին և այլն):

Ուսուցիչը բաց հարցերի միջոցով աշակերտների օգնությամբ ճշգրտում է պատմավեպի կապը մեր օրերի հետ, Արցախյան գոյապայքարի հետ և առաջադրում այն մեծ նպատակը, որի համար մեր ժողովրդից պահանջվում է միասնություն և զգոնություն. այն է՝ երբեք չնահանջել մեր իրավունքները պաշտպանելիս՝ հանուն միասնական հզոր Հայաստանի: Այս առումով «Գևորգ Մարգարետունին», պատմական լինելով հանդերձ, ունի արդիական մեծ հնչեղություն:

Մուրացանը ևս այդպես էր տեսնում պատմության ուսումնասիրության նպատակը: Պատմությունն այնպես պետք է ներկայացնել, ասում է գրողը, որ հնարավոր լինի ցույց տալ «ներկայի համար նրանից օգտվելու ճանապարհը»:

Պատմությունը պետք է դաս լինի ժամանակակիցներին, անցյալի հերոսական էջերը պետք է օգնեն՝ հուսահատությունն ու հոռետեսությունը դեն ձգելու և անցյալի «լավագույն մարդկանց փառավոր օրինակներով» խանդավառվելու: Այլ կերպ ասած՝ պատմական թեմատիկային դիմելը Մուրացանի համար չի եղել ինքնանպատակ: Դա միջոց է նրան հուզող շատ հարցերին արձագանքելու համար:

«Գևորգ Մարգարետունին» Մուրացանը գրել է 1895-ից 1896 թթ. հայկական ջարդերի առիթով: Բռնակալական Թուրքիան 19-րդ դարի 90-ական թթ. սկսեց «Հայկական հարցը»՝ հայերին բնաջնջելու միջոցով լուծելու եղերական պլանի իրագործումը: Նա արյան մեջ խեղդեց Մասունի հայության թուրքական բարբարոսական ճնշման դեմ ուղղված 1894 թվականի ազատագրական շարժումը: Դիմելով պատմական անցյալին՝ Մուրացանն արձագանքում էր հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական պայքարի խնդիրներին: Ժողովուրդը պատմության հերոսական դրվագների մեջ տեսնում է իր կենսասիրության և ուժի ապացույցներ. հերոսական պատմությունը նրան մղում է նոր սխրագործությունների: Ահա այս նպատակն է հետապնդել Մուրացանը վեպում. այն հեղինակի ռոմանտիկական պատմափիլիսոփայության ամենափայլուն արտահայտությունը եղավ: Արտացոլելով պատմական Հայաստանի ամենադրամատիկ հանգույցներից մեկը՝ Բագրատունիների թագավորության շրջանը և նյութեր ունենալով Ղևոնդ Երեցի, Հովհաննես Դրասխանակերտցու, Թովմա Արծրունու և այլ պատմական աղբյուրներների մասին՝ Մուրացանը դարաշրջանի իրադարձությունների, դեպքերի ու դեմքերի միանգամայն ինքնատիպ մեկնաբանությամբ բացել է հայոց պատմության էջը:

Մուրացան գեղագետի աշխարհայացքի քննության արդիականությունը այսօր պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ հարկ է նոր լույսի ներքո ուրվագծել նրա գեղարվեստական դիմագիծը՝

որպես ազգային-հայրենասիրական գաղափարների կրողի և քարոզչի: Մուրացանի անձն ու գործը, բնավորությունն ու ստեղծած պատկերները մի անքակտելի ամբողջություն են ներկայացնում:

Մուրացանը պատմական մի շարք երևույթներ մեկնաբանում է իդեալիստական դիրքերից: Առաջադիր վեպում մեծ նշանակություն են ստանում եկեղեցին և հոգևորականները, ընտանիքն ու անհատը: Ազգի հիմքը Մուրացանը տեսնում է անհատի, եկեղեցու, ընտանիքի մեջ:

Եկեղեցու գործունեությունը ազգային մշակույթի զարգացման տեսակետից նշանակալից է: Ուստի Մուրացանը, ծաղրելով անարժան հոգևորականներին, ուրույն սիրով է գովաբանում արժանիներին՝ նրանց մեջ եղած «քրիստոնեական բարությանը, հայրական սերը և եղբայրական անհիշաչարությունը»: Լավ հոգևորականը պետք է իր անձը գոհի իր հոտի համար: Իսկ ժողովուրդը պարտավոր է սիրել և փայփայել իր եկեղեցին՝ նրա մեջ օրինակելիների մուտքն ազատ պահելով: Ըստ հեղինակի՝ ժողովրդի և հոգևորականության միջև անջրպետ չպիտի լինի, այլ փոխադարձ սեր ու հարգանք: Այս առումով «Գևորգ Մարգարետունի» վեպում կարևոր դեր է գրավում կաթողիկոս Հովհաննես Դրասխանակերտցու կերպարը: Այստեղ ուսուցիչը պետք է անդրադառնա վեպի պատմական հիմքերին և առանձին անհատների պատմական դերին, որոնք, ըստ Վ. Բելինսկու, ենթադրում են պատմական երկի ճշմարտությունը տեսնել ոչ այնքան վավերագրական, ոչ փաստագրական եղելությունների, որքան հերոսի բնավորության ճշմարտության մեջ:

Ըստ պատմիչ Թովմա Արծրունու՝ Հովհաննես Դրասխանակերտցին «աճել և ուսում էր առել սուրբ Մաշտոցի մոտ, նրանից հրահանգվող կրթարանում ուսմամբ լցվել, քաղցրաբարո և հեզահայաց տղամարդ էր, միշտ իրեն հասարակ էր պահում, հեռու էր ամբարտավանությունից, բարձրախոսությունից, մնում էր հեզերի աստիճանին՝ դրվատվելով մեր փրկչից՝ Հիսուս Քրիստոսից¹»:

«Ամենայն հայոց կաթողիկոսներ» գրքում Հովհ. Դրասխանակերտցու մասին գրված է. «... Նա կարևոր ուշադրություն է դարձրել եկեղեցիների և վանքերի շինությանը, կառուցել է Երազգավորսի մեծ եկեղեցին, կատարել Մմբատ Առաջինի դիվանագիտական հատուկ հանձնարարությունները, մեծ ջանքերի գնով կարողացել է հարթել եղբայրասպան կոռիվներն ու ընդհարումները: Բանակցություններ է վարել արաբական իշխանությունների և մասնավորապես Ատրպատականի ամիրա Յուսուֆի հետ (908 թվական): Արաբների կողմից ձերբակալվել է, ենթարկվել սաստիկ

¹ Տե՛ս Թովմա Արծրունի և Անանուն, «Արծրունյաց տան պատմություն», Երևան, 1978:

կտտանքների: Կարողացել է փախչել բանտից: Տասը տարի վարել է աստանդական կյանք և, ի վերջո, 927-ին, ընդունելով Վասպուրականի Գագիկ Արծրունու հրավերը, հաստատվել է Աղթամարում, որտեղ էլ մահացել է»:

Մուրացանը բոլորովին դեմ չէր հայ եկեղեցուն, սակայն իր օրերում և իր գտնելու միտումով անխնա ծաղրում ու ձաղկում էր անվայել վարքագծով ապրող կղերականներին:

Հստ պատմական աղբյուրների՝ Հովհաննես կաթողիկոսը ազգանվեր գործիչ է եղել: Հարկ կլինի ճշտորեն ու նրբորեն աշակերտներին բացատրել, թե ինչու հայրենասեր կաթողիկոսը՝ Հովհաննես Դրասխանակերտցին, Մուրացանի վեպում դիտվել է իբրև թուլական հոգևորական: Մուրացանը, միաժամանակ, մեծ հույսեր է կապում անձնագոհ հոգևորականների գործունեության հետ: Հոգևոր առաջնորդը, ինչպես և աշխարհիկ առաջնորդը՝ թագավորը, պետք է վեր կանգնեն սովորական մարդուն հատուկ թուլություններից:

Ավագ դպրոցում շահեկան է այս կերպարում կատարված փաստական փոփոխությունները ներկայացնել աշակերտին՝ մղելով նրան վերլուծելու, համադրելու կարողություններ ձեռք բերելուն:

Նույն հիմնապատկերով կարող ենք ուսումնասիրել Աշոտ Երկաթի՝ աշխարհիկ առաջնորդի կերպարը, որովհետև եկեղեցու և կրոնի պահպանության մաքառումը քաղաքական մաքառման անբաժանելի մասն է: Երկու դեպքում էլ՝ հասարակաց առաջնորդի և հոգևոր առաջնորդի բարոյական պարտքը ստուգվում է «անձնականը ընդհանուրին գոհելու» սկզբունքով: Աշոտ Երկաթն իր մոլորությամբ օտարվեց «հասարակաց առաջնորդի» իրավունքից:

Ռոմանտիկ գրողներն առհասարակ հակված են իրենց ստեղծագործություններին հաղորդել որոշակի հետևողական ծրագրային միտում: Դա մենք տեսնում ենք Մուրացանի մոտ ևս ոչ միայն կաթողիկոսի կերպարը կերտելիս, այլև Աշոտ Երկաթի, Գևորգ Մարգպետունու և այլոց կերպարներն ուրվագծելիս: Մուրացանն իր հերոսներին նախապես հարստացնում է մտավոր ու հոգեկան լիցքերով, որոնք նրանք սպառում են հետագա գործողությունների ընթացքում: Այս իմաստով նրա հերոսները կրում են հեղինակային «եսի» դրոշմը, գրողն ու հերոսը նույնանում են. հերոսը հանդես է գալիս հեղինակային այլաբանությամբ և վերաճում գաղափարական մարտիկի:

Այս հանգամանքը տեսնում ենք Աշոտ Երկաթի կերպարում. թվում է՝ Աշոտի բերանով Մուրացանն է խոսում՝ կապված իր անձնական տառապանքների հետ. «Երկնքի աստղերը կկողոպտեի վարձատրելու համար այն մարդուն, որն ինձ մոռացնել կտար իմ անցյալը»: Մեկ այլ

դեպքում Յլիկ Ամրամի վիրավորված ու սիրող սրտի խոսքը. «Վերցրեք ինձանից ամեն ինչ, բայց վերադարձրեք ինձ իմ Ասպրամին»: Հիշենք, որ Մուրացանը մեծ սիրով էր կապված կնոջը՝ Ոսկիին, և մինչև վերջ էլ չի հաշտվում նրա հեռացման մտքի հետ:

Մուրացանի գաղափարակիր հերոսը՝ Գևորգ Մարգալետունին, իր դատողություններն է անում ընտանիքի մասին՝ այն համարելով ազգի հիմքը. «Զորավոր է այն ազգը, որն ունի զորավոր ընտանիքներ»: Այս մեծ փիլիսոփայությունը գալիս է անձնական ապրումներից և անձնական դժբախտություններից. իր կորցրածն արժևորում է և բարձրացնում ազգային չափանիշների մակարդակին: Անձնական, անհատական փիլիսոփայությունը վերաճում է ազգային, պատմաքաղաքականի:

Իհարկե, ստեղծագործական անհատականության գեղագիտական սահմանումը բարդ խնդիր է և չի կարող նույնացվել պարզ կենսագրության: Գրողն իր ստեղծագործական մտածումներում օգտվում է իր կենսափորձից, իր մտահղացումների համար խթաններ է ստանում այն ամենից, ինչ տեսել ու ընկալել է անձնապես՝ տանելով ավելի մեծ իրականություն՝ սոցիալական, պատմական, հոգեբանական:

Վեպում կատարվել են նաև փաստական փոփոխություններ Աշոտ Երկաթի, Գևորգ Մարգալետունու կերպարները կերտելիս:

Պատմական աղբյուրներից մեզ են հասել Աշոտ Երկաթ մարդու, քաղաքական գործչի բարոյական բարձր հատկանիշներ: Դրանց կողքին Հ. Դրասխանակերտցու վկայությունը նաև, որ Աշոտ Երկաթը հաճախ էր լինում Ուտիքում, իսկ Գևորգ Մարգալետունու համար ընդամենը գրված է եղել, որ Գևորգ անունով մի իշխան հիմք դրեց ազգային-ազատագրական շարժմանը. «...Նրա հետ քսանից ավելի մարդ չկար, իսկ Բեշիրինը մոտավորապես հազար մարդ էր: Սակայն Տիրոջ վրա հույս դնելով՝ Գևորգը սպասում էր նրանց հաղթելու հույսով: Եվ ապա քաջապնդված ու ամրապնդված նա ձի է հեծնում և արիաբար գրոհելով նրանց դեմ՝ շատերին թավալզվոր անում»:

Այստեղ ուսուցիչը վկայաբերում է Բելինսկու այն խոսքերը, թե բանաստեղծը չի կարող և չպետք է լինի պատմության ստրուկը, որովհետև թե՛ մեկ, և թե՛ մյուս դեպքում նա կդառնա միայն արտագրող, ընդօրինակող, ոչ թե ստեղծագործող: Մուրացանը կարողացել է ստեղծել հոգեբանական հարուստ ներաշխարհով երկու հզոր կերպարներ, որոնք և դառնում են վեպի առաջատարները: Եվ ինչպես Դրասխանակերտցու, այնպես էլ Աշոտ Երկաթի հարցում Մուրացանը կատարել է հեղինակային միտումնային փոփոխություն. Աշոտն ուներ թուլություն, նա դեռևս սիրում էր Ասպրամին, չնայած, երկրի շահերից ելնելով, ամուսնացել էր Սահակ Սևադայի աղջկա՝ գեղեցկուհի Սահականույշի հետ: Գաղտնիքը բացահատվում է.

վիրավորված են և՛ Սահակ Սևադան, և՛ Յլիկ Ամրամբ, և՛ Սահականույշը. մեկը մյուսին հաջողվածությամբ գերազանցող կերպարներ, որոնց հոգեբան-գրողը վարպետորեն, աշխույժ, հուզառատ ու կենդանի կերպարներ է դարձրել: Այս կերպարները պատկերող հատվածներում նկատելի է Մուրացանի հետևողական միտումը, ըստ որի՝ հեղինակը հերոսների հոգեբանական բարդ հանգույցներում տարբերակում է պետության և քաղաքացու հարաբերությունները, իհարկե, պատմական կոնկրետ որոշակի ժամանակահատվածի ծիրում: Աշոտ Երկաթի կերպարի վերլուծման ժամանակ կարելի է ներկայացնել Մարգարետունու խոսքը՝ ավա՛ղ, սիրո փանաքի որդը այդ հսկայական հրաշակերտը տապալեց:

Գրականության դասագործընթացում հետաքրքիր քննարկման նյութ են դառնում Աշոտ Երկաթ արքա և Աշոտ Երկաթ մարդ դիտարկումները: Մեր փորձը ցույց է տալիս, որ երեխաները բավական գործուն քննարկում են ծավալում՝ մի կողմը մյուսին չզիջելով: Բախվում են կարծիքներ, և ուսուցչի օգնությամբ փորձում են հանգել ճիշտ եզրահանգման:

Աշոտ Երկաթի կերպարն ուսումնասիրելիս չի կարելի շրջանցել Սահականույշի և Ասպրամի կերպարները, որոնք իրենց կանացիությամբ, խելամտությամբ ու վեհությամբ լրացնում են մեկը մյուսին, չնայած Ասպրամը ոչ մի դրվագում չի երևում: Նույն ակտիվ քննարկումն է ծավալվում Սահականույշի կերպարի շուրջ՝ որպես խորը վիրավորված կանացի ինքնասիրության և թագուհու արժանավայել պահվածք կրողի: Արդյոք այստեղ նույնպես չէ՞նք տեսնում Մուրացանին, որ, ամուսնական դավաճանությունից խոցված, փորձել է իրեն պահել արժանավայել ու հպարտ:

Վեպի գլխավոր գաղափարական կերպարը Գևորգ Մարգարետունին է, որը Մուրացանի ռոմանտիկական պատմափիլիսոփայության ընդհանրացումն է: Չլինելով պատմության գերին, այլ գեղարվեստական արտացոլող Մուրացանը կարողացել է կերտել բացառիկ պատմական մի կերպար, որն իր խոսքով և գործով դաստիարակիչ մեծ ազդեցություն է թողնում ոչ միայն հայրենասիրական առումով, այլև բարոյական, ընտանեկան, անհատական, փիլիսոփայական ընկալումներով:

Այս թեման ուսումնասիրելիս կարելի է նախընտրել գրույց-դասը: Աշակերտների հետ «կճանապարհորդենք» դեպի մեր պատմական անցյալը, կհասնեինք Ավարայրի դաշտ, ու գրույցի բնաբանը կլինի «Մահ իմացեալ անմահութիւն» թեման: Ապա կհասնեինք մեր օրերը՝ Արցախյան հերոսամարտ, նաև Ապրիլյան քառօրյա պատերազմ: Կխոսեինք իրական հերոսների մասին, որոնցից շատերը դեռ կենդանի են, բայց Խաչատուր Աբովյանին հատուկ մոտեցումով կընտրեինք մեռածներին՝ հիշատակելով շատերին, ովքեր նույնպես մի որոշ ժամանակ հետո մեր ժողովրդի համար

կոլիտարկվեն որպես պատմական դեմքեր, ինչպես Վարդան Մամիկոնյանը, Գևորգ Մարգալետունին, Մխիթար Սպարապետը, Անդրանիկը, Մոնթեն, Ապրիլյան պատերազմից՝ Ռոբերտ Աբաջյանը և այլք:

«Գևորգ Մարգալետունի» վեպը յուրացնելու նպատակով ներկայացնում ենք մեր փորձից մի դասի օրինակ, որն ըստ էության կձառայի մեր առջև դրված նպատակին. այն է՝ սովորողներին մղել ինքնուրույն որոնողական աշխատանքի և զարգացնել նրանց ինքնուրույն մտածողությունը:

Այս դասի համար նպատակային ենք համարում խմբային մեթոդով աշխատանքը, որի համար նախատեսում ենք երկու դասաժամ:

Քսան-քսանհինգ հոգանոց դասարանը բաժանում ենք 4-5 խմբերի: Բաժանումը կատարվում է հետևյալ սկզբունքով. յուրաքանչյուր խմբի մեջ առանձնանում են այն աշակերտները, որոնք հակված են այս կամ այն կերպարին: Հատուկ մեթոդով ձևավորվում են խմբերը՝ համապատասխան անուններով՝ «Գևորգ Մարգալետունի» խումբ, «Հովհաննես կաթողիկոս» խումբ, «Աշոտ Երկաթ» խումբ, «Սահակ Սևադա և Յիկ Ամրամ» խումբ, «Սահականույշ և Ասպրամ» խումբ: Խթանման փուլում խմբերին բաժանվում են հարցադրումներով թերթիկներ՝ կապված յուրաքանչյուր կերպարի համակողմանիորեն բնութագրման հետ: Օրինակ՝ «Գևորգ Մարգալետունի» խմբի համար.

1. քաղաքական գործիչը և ընտանիքի հայրը,
2. փիլիսոփա մտածողը և հմուտ զորավարը,
3. անձնվեր հայրենասերը:

«Աշոտ Երկաթ» խմբի համար.

1. անհատը և պետությունը,
2. զգացմունք, թե՞ բանականություն,
3. ինչպե՞ս կվարվեինք մենք:

«Հովհաննես կաթողիկոս» խմբի համար.

1. հոգևոր հովիվը և նրա դերը,
2. ինչո՞ւ է Մուրացյանը այդպիսին դարձրել նրան,
3. ինչպե՞ս կուզեիր տեսնել հոգևոր առաջնորդին:

«Սահակ Սևադա և Յիկ Ամրամ» խմբի համար.

1. կույր աչքը կների, բայց կույր սիրտը չի ների,
2. փորձի՞ր մեղադրել կամ արդարացնել. ինչու՞...,
3. անձնական վիրավորա՞նք, թե՞ հայրենիքի շահ:

«Սահականույշ և Ասպրամ» խմբի համար.

1. Սահականույշը կին և թագուհի,
2. արդյոք հե՞շտ է ներելը դավաճանած ամուսնուն,
3. մեղավո՞ր էր Ասպրամը. ինչու՞...

Այս և նման հարցադրումներից հետո սկսում է վեպի բնագրի շուրջ աշխատանքը, որի համար տրամադրվում է 25-30 թույլ: Իմաստի ընկալման փուլում հանձնարարվում է նաև խճանկարով կամ գծապատկերով ցույց տալ հերոսների կապվածությունը մեկը մյուսի հետ: Ավարտելուց հետո՝ 2-րդ դասաժամին, յուրաքանչյուր խումբ ներկայացնում է իր աշխատանքը՝ վեպից մեջբերելով համապատասխան հատվածներ: Իսկ մնացած խմբերը հարցեր են նախապատրաստում: Կշռադատման փուլում ստացվում է բավականին աշխույժ քննարկում և վերլուծություն՝ կապված կերպարների հոգեբանական իրավիճակների տարբեր դրսևորումների հետ: Այնուհետև կատարվում է ամփոփում անդրադարձի մեթոդով: Այս փուլում ուսուցիչը հիշեցնում է փաստական փոփոխություններն ու հեղինակի անձնական հոգեբանության կապը վեպի հերոսների վարքագծի հետ, ապա հանձնարարում է աշակերտներին առաջադրել շարադրության թեմաների վերնագրեր: Բնականաբար, ուսուցչի օգնությամբ կհստակեցվեն վերնագրերը, թեմաները կգրվեն էլեկտրոնային գրատախտակին, և ընտրությունը կթողնենք աշակերտներին:

Օ. Ա. Դավթյան

**ՍՈՒՐԱՑԱՆԻ «ԳԵՎՈՐԳ ՄԱՐԶՊԵՏՈՒՆԻ» ՊԱՏՄԱՎԵՊԻ
ՌԻՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒՄԸ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑՈՒՄ**

Ամփոփում

Ավագ դպրոցում «Գևորգ Մարգպետունի» թեմայի ուսումնասիրման նպատակը հայրենիքի, ազգի և հավատի նվիրվածության դաստիարակումն է աշակերտների մեջ: Պատմական հիշողությունը, անցյալի հերոսական դրվագները ապագա սերնդին պիտի մղեն քաջության, մարտունակության ու հայրենասիրության, որովհետև դեռ շարունակվում է հայի կռիվը իր ինքնապահպանման ու ինքնահաստատման համար:

Օ.Ա. Давтян

**Изучение исторического романа „Геворг Марзпетуни" Мурацана в
в старшей школе.**

Резюме

Исторический роман „Геворг Марзпетуни" изучается в старшей школе с целью воспитания в учащихся чувства патриотизма, самоотверженности, преданности народу и отчизне. Героическая история нашего народа обязывает будущее поколение быть мужественными, стойкими, смелыми, потому что до сих пор продолжается борьба за независимость и достойную жизнь.

O. A. Davtyan

The studying of the historial novel „Gevorg Marzpetuny" by Muratsan at high school.

Summary

The aim of the studying of „Gevorg Marzpetuny " theme is to teach pupils readiness to defend their belief, nation and fatherland. Historical memories, episodes of the heroic past must induce the present generation to patriotism as the Armenians fight, struggle for their self-defence, surviving and assertion is still going on.